

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет української й іноземної філології та журналістики
Кафедра англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова

**РОЛЬ ВІДЕО КОНТЕНТУ ПРИ НАВЧАННІ АУДІЮВАННЯ НА
УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ
СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”

Виконала: студентка 2 курсу 251 М групи
Спеціальність 014 Середня освіта
Спеціалізація 014.021 англійська мова та
література
Освітня програма Середня освіта
(англійська мова та література)
Онищенко Аліна Ігорівна
Керівниця: кандидатка філологічних наук,
доцентка Поторій Наталія Володимирівна
Рецензентка: кандидатка педагогічних
наук, доцентка, стейкхолдерка, учителька
англійської мови Академічного ліцею ім.
О.В. Мішукова, Херсонської міської ради
при Херсонському державному
університеті
Кострубіна Ольга Валеріївна

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади вивчення аудіювання як виду мовленнєвої діяльності	6
1.1. Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності	6
1.2. Використання автентичних відеоматеріалів при навчанні англійської мови.....	14
РОЗДІЛ 2. Методичні засади використання відео контенту при навчанні аудіювання	23
2.1. Формування аудіальних стратегій та труднощі при навчанні аудіюванню	23
2.2. Комплекс вправ для навчання аудіювання з використанням відеоматеріалів	32
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43

ВСТУП

Постійно зростаюча доступність технологій та швидкі темпи її розвитку впродовж останніх років вносять зміни до багатьох аспектів людського життя, включаючи викладання та вивчення англійської мови як іноземної. Навчання покоління Z, тих, хто народився в епоху передових сучасних технологій і дуже вміло користується ними, вимагає інтеграції різних підходів, методів та матеріалів у навчальний процес. Однією з найбільш очевидних змін у процесі навчання аудіювання є доступність автентичних матеріалів, зокрема відео контенту, та способів навчання, які відкривають широкий спектр можливостей для навчання аудіюванню.

Використання автентичних відеоматеріалів стимулюють та сприяють вивченню англійської мови та розуміння культури англійськомовних країн, забезпечуючи паралельний контакт із носіями мови за допомогою аудіо та візуальних засобів, приносячи реальний світ у навчальне середовище, контекстуалізуючи мову природним чином і дозволяючи учням відчувати автентичну мову в контрольованому середовищі.

Аудіювання є одним із видів мовленнєвої діяльності, який займає важливе місце серед інших, оскільки учні отримують більшість навчальної інформації від вчителя або один від одного саме через звуковий канал. Враховуючи важливість аудіювання у вивченні та викладанні мови, обґрунтованим є прагнення вчителів англійської мови допомогти своїм учням стати ефективними слухачами. У річищі комунікативного підходу до навчання іноземної мови, це означає моделювання стратегій аудіювання та забезпечення практики сприйняття на слух інформації в автентичних ситуаціях, з якими зустрінуться учні за межами освітнього закладу. Усе вищезазначене обумовлює **актуальність** теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Робота виконана у руслі кафедральної наукової теми «Вплив лінгвальних та екстралінгвальних чинників на формування фахівця з іноземних мов у сучасному мультикультурному просторі» (номер держреєстрації 0117U003763).

Мета дослідження полягає у встановленні особливостей застосування автентичного відеоконтенту у процесі навчальної діяльності, спрямованої на оволодіння аудіальною навичкою.

Відповідно до мети дослідження було сформульовано такі **завдання**:

- схарактеризувати психологічні та лінгвокогнітивні особливості процесу аудіювання та описати стратегії аудіювання;
- визначити етапи навчання аудіювання та види вправ;
- дослідити ефективність використання автентичних відеоматеріалів у навчальній діяльності;
- розробити комплекс вправ з використанням англійськомовних автентичних відеоматеріалів при навчанні аудіювання.

Об'єктом дослідження є вивчення методологічних засад навчання аудіальної навички як виду мовленнєвої діяльності. Вивчення особливостей, доцільності використання та місця автентичних відеоматеріалів у процесі навчання аудіювання становить **предмет** дослідження.

Теоретичну та практичну цінність результатів цього дослідження вбачаємо у подальшому застосуванні теоретично обґрунтованих положень про доцільність цілеспрямованого навчання аудитивної навички як виду мовленнєвої діяльності на матеріалі автентичних відео ресурсів та практичному використанні запропонованого комплексу вправ на уроках з англійської мови у закладах загальної середньої освіти.

Структура кваліфікаційної роботи. Структурно кваліфікаційна робота представлена вступною частиною, теоретичним та практичним розділами, загальними висновками та списком використаних теоретичних джерел та джерел ілюстративного матеріалу.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження висвітлено в одноосібній публікації «Використання відеоматеріалів під час навчання англійської мови», надрукованій в альманасі «Магістерські студії» (Херсон, 2021).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АУДІЮВАННЯ ЯК ВИДУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності

Англійська – перша іноземна мова в нашій країні, яку викладають від початкового до університетського рівня. Англійська мова також активно використовується як мова міжнародного спілкування, як в усній, так і в письмовій формі. Для успішної комунікації англійською мовою необхідно володіти інтегрованими навичками. До таких навичок відносяться говоріння, аудіювання, читання та письмо. Відрізняють рецептивні навички володіння англійською мовою, а саме аудіювання (уміння сприймати і розуміти усне мовлення), читання (розуміння письмового мовлення), та продуктивні – говоріння та письмо.

Аудіювання (сприйняття інформації на слух) належить до найбільш активно задіяних мовленнєвих операцій [28, с.55]. Результати досліджень свідчать про те, що людина у двічі більше слухає, ніж говорить, у чотири рази більше слухає у порівнянні з читацькою активністю, і в п'ять разів більше сприймає інформації на слух, ніж продукує її на письмі [там само, с.57; 29, с. 228].

Аудіювання – це навичка, яка пов'язана, але відрізняється від слухання, яке передбачає просто пасивне сприйняття звукового потоку, у той час як аудіювання є активним й безпосереднім аналізом звукового повідомлення. Наведений нижче список ситуацій не є суто аудіальними видами діяльності, проте, сприйняття на слух та аналіз інформації становлять обов'язковий компонент комунікативної ситуації:

- слухати новини / прогноз погоди / спортивний коментар / оголошення на радіо;
- обговорювати поточні проблеми із сім'єю чи колегами;

- домовлятися про щось або обмінюватися новинами зі знайомими;
- домовлятися про щось або обмінюватися новинами по телефону;
- спілкуватися на вечірці або на іншій зустрічі;
- слухати оголошення через гучномовець (на залізничній станції або в аеропорту);
- отримувати вказівки як щось зробити або дістатись до певного місця призначення;
- відвідувати урок або семінар;
- відвідувати співбесіду або проводити співбесіду;
- переглядати фільм / театральну виставу / телевізійну програму
- сприймати на слух промови або лекції;
- відвідувати офіційні заходи (весілля / вручення нагород / інший захід);
- отримувати професійні консультації (наприклад, від лікаря);
- опитувати із вивченої теми [41, с. 9].

Аудіювання – це навичка, що необхідна для розуміння мовлення мовця і для встановлення успішного комунікативного контакту між мовцем і слухачем [30]. Невміння ефективно сприймати інформацію через аудіальний канал призводить до неправильного розуміння звукового або аудіо-візуального повідомлення і може спричинити розірвання комунікації. Відтак, вміння адекватно сприймати інформацію на слух є необхідною умовою комунікації.

Дослідники вказують на беззаперечний зв'язок між вдосконаленням аудіальної навички та кращими комунікативними результатами (говоріння) учнів. На думку С. Крашена, власне аудіювання забезпечує належні умови для успішного засвоєння англійської мови та розвитку інших навичок [33, с. 27, 60].

Процес аудіювання включає «вольовий компонент», який передбачає бажання (мотивацію) та можливість слухача сприймати та аналізувати звуковий ряд.

Отже, аудіювання – це одночасне сприйняття та розуміння того, що реципієнт отримує через зорово-слуховий канал. За Л. Ростом, для здійснення успішного процесу аудіювання необхідні такі базові навички:

- а) диференціювати звуки;
- б) розпізнавати слова;
- в) визначати граматичні групи слів;
- г) ідентифікувати словосполучення та висловлювання, що створюють змістове наповнення комунікативного повідомлення;
- д) вміння адекватно поєднувати вербальні, невербальними та паравербальними мовні засоби;
- є) використовувати базові знання для прогнозування, а потім і для підтвердження мовної здогадки;
- ж) запам'ятовувати ключові лексичні одиниці та ідей [цит. за 42, с. 48].

Під час аудіювання слухач проходить три етапи сприйняття мови, використовуючи три види навичок:

1. *Обробка звукового сигналу / перцептивні навички.* Повне сприйняття та розуміння почутого не виникає лише при фіксації джерела звуку. Слухачі сприймають та сегментують звуковий потік, визначаючи межі слів, скорочені форми, представлений словниковий запас, межі висловлювань та речень, смисловий наголос на довших словах та його вплив на решту слів, значення інтонації та інших мовних особливостей (зміна висоти, тон і швидкість подачі інформації, порядок слів у запропонованому повідомленні, граматичні класи слів, ключові слова, основні синтаксичні структури, засоби когезії і т.ін.) [28, с.58].

2. *Обробка значення / аналітичні навички.* Це дуже складний етап сприйняття, оскільки, як зазначають дослідники, інформація про синтаксичні особливості комунікативного повідомлення утримується в пам'яті на дуже короткий час, тоді як смислова його структура зберігається набагато довше. Як зазначає дослідник Дж. Річардс, пам'ять опрацьовує пропозиції, а не речення [36, с. 315]. Під час аудіального сприйняття будь-якого інформаційного повідомлення, слухачі класифікують отриману інформацію на змістовні категорії, диференціюють надлишковий матеріал, утримують в пам'яті великі частини речень, використовуючи мовні дані слухачі намагаються передбачити зміст того, про що буде говорити мовець [28, с.58].

3. *Обробка змісту та значення контексту / навички синтезу.* Термін «контекст» використовується на позначення фізичних, об'єктивних характеристик комунікації, таких як: кількість слухачів та мовців, їхні ролі та їхнє ставлення один до одного, у той час як термін «лінгвістичні знання» позначають знання про мову, що вивчається, і відповідно передається через звуковий канал. Кожен контекст демонструє індивідуальну точку зору, суспільне ставлення та тематичну спрямованість комунікативного повідомлення. Отже, представники певної культури мають певні правила мовленнєвої поведінки та сукупність тем, які отримують культурно визначену у певному суспільстві інтерпретацію.

Аудіювання потрактовується як «взаємодія» між мовою та мозком людини, що вимагає активації контекстної інформації та попередніх знань, під час якої слухачі здогадуються, аналізують та знаходять підтвердження почутого у контексті.

Навчання аудіюванню передбачає роботу над двома функціональними видами цієї рецептивної діяльності. До першого виду належить аудіювання у процесі безпосереднього діалогічного або полілогічного спілкування (комунікація віч-на-віч), до другого виду

відносять аудіювання зв'язних текстів в умовах опосередкованого спілкування. У навчальних умовах перший вид рецептивної діяльності обмежений, як правило, спілкуванням учнів з учителем та один з одним [5, с. 147].

Згідно з програмою англійської мови після закінчення початкового етапу навчання (початкова школа) учні повинні вміти розуміти (з опорою на наочність, паралінгвістичні засоби мовлення) основний зміст навчальних і автентичних текстів, які відповідають рівню сформованості знань учнів, їх інтересам і потребам (опис тварин, короткі казки, цікаві історії, невеличкі оповідання, дитячі мультфільми і відеофільми), а також повністю розуміти короткі повідомлення вчителя і однолітків, побудовані на засвоєному мовному матеріалі.

У межах базового курсу ставиться завдання навчити школярів під час аудіовізуального сприйняття розуміти:

- 1) «зміст фільмів, якщо з відеоряду та вчинків героїв можна отримати уявлення про сюжет, а мовлення чітке й просте» [10, с. 19];
- 2) «основний зміст телепрограм на знайомі теми, якщо мовлення відносно повільне й чітке» [10, с. 19].

Іншими словами, метою базового етапу навчання англійської мови з огляду на формування аудіального виду мовленнєвої діяльності, є навчити учнів розуміти основний зміст коротких і нескладних автентичних текстів з відеорядом і виділяти для себе найбільш суттєву інформацію.

Очікувані результати аудіовізуального сприйняття англійськомовних навчальних відеоматеріалів, відповідно до державної програми з опанування англійської мови учнями старшої школи, сформульовані у такий спосіб:

- 1) учень «розуміє більшість теленовін і суспільно-політичних програм» [11, с. 17];

- 2) учень «розуміє зміст більшості фільмів різного типу, інтерв'ю наживо, токшоу, вистав за умови нормативного мовлення» [11, с. 17].

Перед учнями профільних класів з поглибленим вивченням англійської мови ставляться завдання опанувати всі три види аудіювання, при цьому мається на увазі, що аудіовізуальні навчальні матеріали (теле- і радіопередачі різних жанрів, теле- і відеофільми, у тому числі пізнавального, краєзнавчого і публіцистичного спрямування і т.ін.) можуть містити інформацію як з однієї теми, так і з декількох одночасно, і відрізнятися більшим ступенем інформативної насиченості.

У процесі аудіювання кожна людина використовує власні стратегії сприйняття інформації через слуховий канал, які пов'язані із метою та завданням аудіювання.

Відповідно до мети сприйняття розрізняють такі види аудіювання/слухання: слухати з метою фізично почути, слухати з метою виявити щось, слухати для відбору, слухати для ідентифікації, слухати для впізнавання, слухати для розрізнення, слухати для переформулювання, слухати для синтезу, слухати для виконання, слухати для оцінки, вирізняють також слухання для реконструкції, здогадки, передбачення, транспонування, вирахування, перегляду судження, класифікації тощо [18, с. 291]. Для цих цілей слухач може використовувати різні моделі процесу аудіювання.

Дослідники Дж. Фловерд'ю та Л. Міллер диференціюють три моделі процесу аудіювання:

- 1) модель «знизу вверху» (the bottom-up model);
- 2) модель «зверху вниз» (the top-down model);
- 3) інтерактивна модель (the interactive model) [25, с. 24].

Перша модель аудіального процесу була запропонована ще у середині 20 ст. Відповідно до моделі «знизу вверху» слухачі розуміють зміст, починаючи з найменших одиниць звукового повідомлення (окремі

звуки або фонемі) [18, с. 291]. Потім ці найменші елементи об'єднуються у слова, які, у свою чергу, складають фрази, частини речення та речення. Окремі речення поєднуються в єдиний текст, що передає інформацію про ідеї та концепції та відносини між ними. Для реалізації цієї моделі аудіювання, необхідні різні типи знань, що реалізуються послідовно та ієрархічно у процесі сприйняття повідомлення на слух [42, с. 18].

Модель «зверху вниз» підкреслює необхідність використання попередніх знань при обробці змістової частини почутого, а не спирається на окремі звуки та слова, що уможлиблює застосування контексту та попередніх знань для адекватної інтерпретації повідомлення. Слухачі, які підходять до аудіального процесу з позиції моделі «зверху вниз», використовують свої знання контексту та інформації з теми звукового повідомлення, щоб активувати концептуальну основу для розуміння повідомлення.

Слухачі можуть застосувати для виконання поставленого завдання різні типи знань, зокрема: попередні онтологічні знання, лінгвістичні знання, прагматичні знання, культурні знання про країну, мову якої вивчають, та знання про дискурс (види текстів та способів організації інформації в цих текстах) [там само].

Лінгвістичні знання є фундаментальними для розуміння інформації на слух. Знання словникового запасу англійської мови є умовою успішного сприйняття інформації на слух. До лінгвістичних знань належать також фонологічні знання (знання про фонемі, наголос, інтонацію та мовленнєві модифікації, такі як асиміляція та елізія) та синтаксичні знання (граматика) англійської мови. Фонологічні та синтаксичні знання допомагають слухачам проаналізувати звуковий потік та розібрати його значущі одиниці мови і призначити словам смислові ролі. Застосування всіх трьох елементів лінгвістичних знань

допомагають слухачам надати значення словесним одиницям та встановити співвідношення між словами на рівні дискурсу [42, с. 24].

Сприйняття інформації на слух не обмежуються лише розумінням значення словесних одиниць. Слухачі використовують прагматичні знання, коли опрацьовують інформацію, що виходить за межі буквального значення слова, повідомлення чи тексту з метою тлумачення реальної інтенції мовця. Прагматичні знання є часто культурно обумовленими, і, тому тісно пов'язані з соціокультурними та соціолінгвістичними знаннями, якими користуються слухачі для подальшого тлумачення висловлювання [42, с. 24].

Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності можна порівняти із проблемним завданням (a problem-solving activity), оскільки слухачі співставляють та/або порівнюють той матеріал, який вони чують, тобто лінгвістичні дані, зі своїми енциклопедичними знаннями про світ (попереднє знання (prior knowledge) [там само, с. 25].

Знання про дискурс передбачає розуміння принципів текстової організації. Знання про певні типи текстів, про інформацію, яка зазвичай у них презентується, у значній мірі полегшують сприйняття інформації на слух. Залежно від характеру тексту ця категорія включає знання про маркери дискурсу, які сигналізують про початок (наприклад, *перш за все*) або закінчення повідомлення (наприклад, *підсумовуючи*), презентація аргументів та контраргументів (наприклад, *з іншого боку*) або припущення (наприклад, *якщо*) [42, с. 26]. Такі сигнали надають слухачам певне уявлення про те, на яку інформацію вони можуть очікувати. Слухач може активно послуговуватись знаннями про особливості дискурсу і прогнозувати який вид інформації, буде лунати. Ці знання зазвичай використовують у поєднанні з енциклопедичним типом знання.

Ці знання зберігаються у довгостроковій пам'яті слухача у форматі схемат – складних психічних структур, які об'єднують усі

знання, що стосуються певного концепту. Вид процесу аудіювання «зверху вниз» потрактовується як інтерпретаційний процес, який розпочинається з прогнозування очікувань слухача щодо змісту текстового повідомлення та подальшого застосування відповідних джерел знань для розуміння звукового потоку. Недоліком застосування цієї моделі є ймовірна відсутність усіх необхідних попередніх знань слухача.

Інтерактивна модель процесу аудіювання є своєрідним синтезом двох попередніх, згідно з цією моделлю мова обробляється одночасно на різних рівнях. Іншими словами, під час обробки комунікативного повідомлення фонологічна, синтаксична, семантична та прагматична інформація взаємодіють [27, с. 27].

Важливою перевагою інтерактивної моделі над ієрархічними є можливість індивідуального підходу до обробки мовного матеріалу. З педагогічної точки зору ця модель дозволяє враховувати індивідуальні стилі навчання, з одного боку, та потреби колективу навчальної групи, з іншого.

1.2. Використання автентичних відеоматеріалів при навчанні англійської мови

Сучасний рівень розвитку інформаційних технологій, наявність комп'ютерного обладнання та Інтернету в школах та у кожного учня дозволяє говорити про передумови переведення викладання іноземних мов на якісно новий рівень.

Вивчення іноземної мови на сучасному етапі – це вже не навчання учнівського колективу ізольовано від мовного середовища, а навчання в умовах, які успішно його моделюють. Когнітивно-орієнтована методологія, що передбачає навчання за межами країни вивчення мови, може бути реалізована шляхом впровадження іншомовного середовища

у навчальний процес [17, с. 135]. Інтенсивний розвиток навичок аудіювання, збагачення словникового складу, запам'ятовування граматичних форм є результатами вивчення іноземної мови у природному мовному середовищі, наразі технологічний прогрес уможливив досягнення таких же результатів в умовах його штучного моделювання.

Використання автентичних матеріалів під час навчальної діяльності у класі підтримується багатьма дослідниками. Одним з перших дослідників, Д. Крашен ще у 1982 р. наголошував на тому, що автентичний досвід навчання (через автентичні навчальні матеріали) надає учням можливість у повній мірі набути мовну та мовленнєву компетенцію з англійської мови [33], оскільки автентичні матеріали відображають природне автентичне спілкування.

Дослідники Д. Гарднер та Л. Міллер визначають автентичний матеріал як такий, що призначений для використання не лише з навчальною метою [26, с. 101]. Зміст автентичного матеріалу спрямований не лише на формування мовної та мовленнєвої, а інших видів компетенції [30]. Переваги використання автентичних матеріалів полягає у:

- демонстрації учням спілкування в реальному житті, необхідне їм для навчання та подальшої роботи;
- заохочення учнів до оволодіння мовою шляхом їхньої концентрації не лише на змісті, а й на структурі та формі його презентації [27, с. 282].

Ф. Мішан стверджує, що головним педагогічним обґрунтування використання автентичних матеріалів для навчання англійської мови, є так звані «*the 3 c's: culture, currency and challenge*» [34, с. 44], тобто культура, уживаність/поширеність та випробування/складність. Дослідниця зазначає, що автентичні матеріали інкорпорують та презентують культуру носіїв мови, яка вивчається. Критерій

уживаності/поширеності дозволяє вивчати через автентичні матеріали такі теми, які на разі є популярними серед носіїв, і є релевантними для учнів.

Лексична одиниця *challenge* використовується науковицею на позначення лексичної та граматичної складності автентичних мовленнєвих продуктів. Проте, питання складності авторка відносить більше не до самого матеріалу, а до завдання яке пропонується до нього. Також зазначає, що завжди є можливість обрати автентичні матеріали такого рівня складності, що відповідає рівню володіння мовними навичками учнів, відповідно, обґрунтовує доцільність їх використання на будь-якому етапі навчання англійської мови [34, с. 45].

З цієї точки зору, використання автентичних матеріалів надає такі переваги тим, хто опановує іноземну мову:

- 1) знайомство учнів з культурою країни, мову якої вони вивчають;
- 2) робота з актуальною інформацією, що пропонується в автентичних матеріалах;
- 3) подолання труднощів під час навчання [37, с.27].

Інші дослідники також підкреслюють доцільність та позитивний вплив автентичних відеоматеріалів на опанування іншомовною комунікативною компетенцією:

- 1) учні більше заохочуються та мотивуються до навчання індивідуально або в групі;
- 2) англomовні відеоматеріали створюють сприятливе навчальне середовище, яке позитивно впливає на розуміння інформації, що транслюється через аудіовізуальний канал;
- 3) відеоматеріали допомагають створювати найбільш цікаві та найбільш продуктивні заняття;
- 4) учні збагачують свій словниковий запас під час перегляду відеоматеріалів [28, с. 60].

Дослідник Р. Берк пропонує перелік з двадцяти переваг використання автентичних матеріалів під час навчання англійської мови.

На думку вченого такі навчальні матеріали дозволяють:

- привернути увагу учнів;
- зосередити увагу учнів;
- викликати інтерес до теми;
- створити ефект очікування;
- зарядити енергією або розслабити учнів;
- активізувати увагу учнів;
- покращити ставлення до змісту та самого процесу навчання;
- налагодити зв'язок з іншими учнями та вчителем;
- збільшити об'єм пам'яті для запам'ятовування змістової інформації;
- підвищити рівень потенції до розуміння;
- виховувати творчі здібності;
- стимулювати продукування ідей;
- сприяти глибшому рівню пізнання у початковій діяльності;
- надати можливість свободи вираження поглядів;
- служити засобом до співпраці;
- надихати та мотивувати учнів;
- зробити навчання цікавим;
- задати відповідний настрій або тон;
- зменшити тривогу та напругу при вивченні страшних або неприємних тем;
- створити незабутні візуальні образи [19, с. 2].

Дослідження методологічних засад створення іншомовного комунікативного середовища, що імітує присутність студентів у країні, мова якої вивчається, є однією з актуальних проблем методології. Ключову роль у створенні іншомовного середовища відіграють мультимедійні засоби навчання, програмне та апаратне забезпечення, які

забезпечують аудіо та/або візуальну презентацію інформації. Автентичний матеріал може відтворювати комунікацію у різних формах – аудіозаписи та відеозаписи реальної розмови чи діалогу.

Доцільним є, на думку дослідників, говорити про мовне середовище, не як про мовлення, що сприймається людиною у звичайних умовах повсякденного спілкування (спілкування у родині, мовлення на радіо та телебаченні, зразки мовлення, представлені в книжках), а як про своєрідний комунікативний простір, в якому реалізується комунікація [35, с. 333]. Додатково комунікативний простір уможлиблює формування культурної компетенції, оскільки культурна складова англійськомовного суспільства віддзеркалюється у мові і транслюється нею.

Навіть штучно створене культурне та мовне середовище певною мірою зберігає характеристики природного середовища, а тому має велику цінність з точки зору вивчення мови [12, с. 85]. Створення такого навчального середовища сьогодні можливе завдяки використанню мультимедіа. Відповідно, мультимедійне культурно-мовне середовище – це культурно-мовний комунікативний простір, створений для навчальних цілей за допомогою мультимедійних засобів, в якому реалізується сприйняття іноземної (англійської) мови та культури [35, с. 334].

В епоху ІТ новітні технологічні можливості також слід враховувати як один із аспектів методології навчання. На сучасному етапі відеокліпи, відеофільми та відеозаписи широко використовуються при навчанні аудіювання та говоріння [16, с. 177]. Автентичні відеоматеріали є інтегрованими, а тому більш продуктивними засобами навчання, оскільки поєднують в собі аудіо та відео інформацію. Використання відеоматеріалів під час навчання аудіювання підвищує мотивацію учнів до вивчення іноземної (англійської) мови, оскільки демонструє ситуації щоденного реального спілкування [40, с. 82].

Під відеоматеріалом у методичному плані, слідом за Писаренко В.І., ми розуміємо будь-якої матеріал, що підлягає демонстрації в навчальному процесі з використанням відео-техніки та призначений для реалізації певних навчальних цілей [14, с. 277]. Відеоматеріали існують у різних формах: відеофільм, відеофрагмент, відеокурс, відеопрограма, відеожурнал і т.п [13].

Спираючись на критерії класифікації відеоматеріалів, що використовуються в навчанні англійської мови, доцільно розмежувати поняття відеокурс та інші навчальні відеоматеріали.

Аналіз інформаційних матеріалів мережі Інтернет, присвячених відеокурсам дозволяє зробити наступні висновки:

1) сучасний ринок засобів навчання, зокрема, навчальної відеопродукції пропонує вчителям англійської мови широкий вибір різноманітних відеокурсів;

2) використання відеокурсів є найбільш ефективним для інтенсивного навчання;

3) відеокурс має свої власні принципи побудови, структуру, методи навчання, зміна яких призведуть до порушення його структури та змісту;

4) окремі частини (фрагменти) відеокурсів можуть використовуватися в навчальному процесі автономно за умови правильного методичного забезпечення цього використання;

5) використання автентичних відеокурсів у навчальному процесі можливе тільки на основі наявних початкових знань з іноземної мови (автентичний відеокурс не можна використовувати на початковому етапі опанування англійською мовою).

При аналізі інших видів навчальних відеоматеріалів доцільно виділити такі критерії класифікації:

1) форма (фрагмент, епізод, фільм, програма);

2) зміст (художні, документальні, науково-публіцистичні, суспільно-політичні, рекламні, інформаційні, спортивні тощо);

3) реалізація навчальних цілей при навчанні різних видів мовної діяльності, а саме навчання аудіювання, говоріння, читання, письма, перекладу;

4) спосіб виробництва (професійні, аматорські) - відеоматеріали можуть бути створені у студійний спосіб (професійні), а можуть бути також створені за допомогою аматорської відеокамери (наприклад, екскурсія музеєм з учнями, яку знімали на відео самі учні, відеозапис екскурсії може бути використаний для подальшого обговорення в навчальній аудиторії; відео-запис будь-якої поїздки або зустрічі, зроблений вчителем тощо);

5) мета виробництва (спеціальні навчальні, ненавчальні), мова йде про відеоматеріали, створені спеціально для використання у навчальному процесі (спеціальні – відеокурси, відеофрагменти, навчальні відеофільми), та запозичені з телебачення або мережі інтернет (ненавчальні), що вимагають обробки перед використанням у навчальному процесі.

Відео є більш захоплюючими, ніж аудіоматеріали, і вони є більш корисними для учнів-візуалів. Відео надає можливість зупинити кадр і у такий спосіб учні отримують можливість спрогнозувати подальший розвиток подій. Невербальні засоби спілкування такі, як жести та міміка полегшують розуміння змісту того, що відбувається на екрані.

При підборі відеоматеріалу та плануванні уроку з вдосконалення аудіальних навичок учнів, вчитель повинен враховувати їх інтерес, наявні знання з відповідної теми та їх рівень володіння англійською мовою.

Р. Берк пропонує перелік критеріїв, яким мають відповідати навчальні відеоматеріали:

1) характеристика учнівської аудиторії;

- 2) чи образливим є відеоматеріал;
- 3) структура відеоматеріалу [19, с. 7].

До першого критерію належать соціально-демографічні особливості учнівської аудиторії: вік, клас, стать, етнічна приналежність та мовна приналежність.

Другий набір критеріїв стосується можливої потенції відеоматеріалу образити учнівську особистість, а також сюди відноситься змістове наповнення відеоматеріалу, що не має відношення до мети демонстрації відеофрагменту.

Теми образи чи висміювання людей через їх статеві, расові та етнічні характеристики, зневажливе ставлення до професій, політиків, знаменитостей; психічне або фізичне насильство над будь-ким; вживання наркотиків та інший образливий контент є неприпустимими для демонстрації в початкових аудиторіях. Відеоматеріали необхідно використовувати для заохочення у навчанні, а не з метою перешкоджання йому. Завданням вчителя є не допустити до демонстрації такий відеоматеріал, який є потенційно образливим.

Стосовно структурно-змістового оформлення відеоматеріалів висуваються такі вимоги:

- 1) тривалість – відео має бути як можна коротшим (бажано до 3 хвилин), але при цьому здатним висвітлити певну тему; тривалість відео може бути довше, якщо це є доцільним для навчальних цілей;
- 2) контекст – відео має демонструвати вживання сучасної англійської мови в умовах повсякденного спілкування;
- 3) дії/візуальні підказки – дії мають стосуватися безпосередньо теми або мети демонстрації відео;
- 4) кількість дійових осіб – кількість дійових осіб необхідно обмежити до такої кількості, яка зможе донести основну

інформацію повідомлення, оскільки завелика кількість людей у відео може заплутати учнів та перевантажити їх увагу [19, с. 7].

Існує широкий спектр категорій відео, які можна використовувати у навчальній діяльності. Фактичний вибір буде залежати від навчальної мети чи очікуваного результату, а також від особливостей учнів та їх інтересів. До переліку відеопродуктів, які є релевантним у навчальному процесі для розвитку аудіальної навички, залежно від вікових особливостей учнівської аудиторії та рівня володіння англійської мови, можна віднести: 1) драму, 2) екшн, 3) комедію, 4) романтичну комедію, 5) документальний фільм, 6) телевізійні програми, 7) рекламні ролики, 8) музичні відеоролики та 9) авторські відеоролики вчителів або учнів.

В залежності від тематичної категорії та формату презентації автентичні матеріали можуть викликати різні емоційні стани учнівської аудиторії, створювати певну емоційну атмосферу. Завданням учителя є контроль за психоемоційним впливом, який справляє певний відеоресурс під час навчальної діяльності, оскільки автентичні відеоматеріали покликані створювати успішне комунікативне середовище.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕО КОНТЕНТУ ПРИ НАВЧАННІ АУДІЮВАННЯ

2.1. Формування стратегій аудіюванню та труднощі при навчанні аудіюванню

Аудіювання складний та активний вид мовленнєвої діяльності, спрямований на сприйняття звукового повідомлення, з метою отримання змістової інформації. Під час процесу аудіювання слухачу необхідно розрізняти звуки, розуміти слова і словесні структури, інтерпретувати інтонаційні моделі та зберігати у короткостроковій пам'яті отриману інформацію, щоб тлумачити її з урахуванням контексту та інших складових комунікативної ситуації.

При навчанні аудіювання у навчальному середовищі необхідно враховувати індивідуальні стилі навчання учнів. М. Рост запропонував список принципів навчання аудіальної компетенції з урахування чотирьох стилів навчальної діяльності:

1. Вміння сприймати інформацію на слух розвивається шляхом безпосередньої взаємодії комунікантів, взаємодії наживо. Під час спілкування англійською мовою учні мають можливість отримувати інформацію англійською та можливість перевірити власні здібності сприймати іншомовну інформацію на слух.
2. Вміння сприймати інформацію на слух розвивається шляхом фокусування на значенні та змістовому наповненні англійськомовного повідомлення. Зосереджуючись на змісті та меті процесу аудіювання, учні активізують як лінгвістичні, так і нелінгвістичні здібності та знання.
3. Вміння сприймати інформацію на слух розвивається під час цілеспрямованого відпрацювання безпосередньої аудіальної

діяльності. Зосереджуючись на конкретних цілях завдання з аудіювання, учні можуть оцінити свої зусилля та здібностей, що залучаються та активуються і процесі аудіального сприйняття.

4. Вміння сприймати інформацію на слух розвивається під час детального аналізу змісту та форми звукового повідомлення. Метою такого підходу є тренування коректного сприйняття звуків та слів учнями під час процесу аудіювання з подальшою концентрацією на змісті повідомлення. Така стратегія дозволяє досягти постійного прогресу учнів в навчальній діяльності [цит. за 37, с. 225].

Створюючи середовище для успішного процесу аудіювання, дуже важливо враховувати особливості кожного з його видів, представлених Д. Брауном [21, с.25].:

1. реактивний: питома вага осмисленої обробки інформативного навантаження комунікативного повідомлення досить мала. Роль слухача має бути дуже обмеженим. Єдина роль реактивне слухання може грати в інтерактивному класі індивідуальне вправи, які зосереджені на вимові;
2. інтенсивний: зосереджений на мовних компонентах (фонемі, слова, інтонація, маркери дискурсу тощо), завдання полягає у тому, щоб учні виділили окремо певні елементи розмовної мови. Він включає навички моделі «знизу вверху», які важливі на всіх рівнях кваліфікації;
3. орієнтований на відповідь: значна частина аудиторної діяльності в класі складається з коротких фрагментів мови вчителя, призначених для виявлення негайні відповіді;
4. вибіркового: Його мета не шукати глобальних чи загальних значень, обов'язково, але щоб мати можливість знайти важливу інформацію в сфері потенційно відволікаюча інформація;

5. екстенсивний: мета цього процесу – розвивати глобальне розуміння зверху вниз розмовної мови [32, с.108];
6. інтерактивний: ця діяльність із прослуховування може включати всі п'ять вищезгаданих типи, оскільки учні активно беруть участь у дискусіях, рольових іграх та інші парні та групові роботи. Його потрібно інтегрувати з мовленням або й іншими мовленнєвими навичками [21, с. 242-244].

У той час Л. Галвін виділяє чотири типи аудіювання, відповідно до поставлених цілей [38, с.121]:

1. Транзакційне аудіювання: сприймання повідомлення на слух з метою отримання нової інформації. Транзакційне аудіювання за своєю природою орієнтовано на саме повідомлення [22, с. 73]. Воно зосереджене на змісті та передає фактичну чи пропозиційну інформації. Він використовується для надання інструкцій, пояснення, опису, надання вказівок, замовлення, перевірка правильності деталей та перевірка розуміння.

2. Інтерактивне аудіювання: сприйняття комунікативного повідомлення на слух з метою отримання особистої інформації про мовця. Інтерактивне слухання більше орієнтоване на людину, ніж на повідомлення. На думку Г. Бака, основна мета транзакційного аудіювання – це суспільні відносини [22, с. 13]. Важливі особливості мови-взаємодії полягають в ідентифікація з турботами, буттям інших людей приємно іншій людині, підтримуючи соціальні стосунки, стосунки тощо включає привітання, коментар про погоду, те, що відбувається світ та ін.

3. Критичне аудіювання: сприйняття комунікативного повідомлення на слух з метою оцінки, міркування та доказів. Під час критичного слухання слухачі дізнаються про очікувані типи відповідей і не ставати пасивними слухачами [38, с.121].

4. Рекреаційне аудіювання: сприйняття комунікативного повідомлення на слух з метою зафіксувати та оцінити випадкові або суттєві компоненти комунікативної ситуації [23, с. 25].

Дослідник М. Рост виокремлює шість типів аудіювання: інтенсивне, селективне, інтерактивне, екстенсивне, респонсивне, автономне [39, с. 182].

Інтенсивне аудіювання здійснюється для фіксування точних звуків, слів, фраз, граматичних та прагматичних одиниць. Інтенсивний тип аудіювання зазвичай задіяний при прослуховуванні певного інформативного повідомлення з метою пошук конкретних фактів, цифрових даних, імен тощо. Інтенсивне аудіювання інтенсифікує засвоєння лінгвістичних особливостей мови, що вивчається [39, с. 184]. Інтенсивне аудіювання застосовується під час диктантів, фонетичних вправ на повторення, вправ на виявлення помилок, затінення та медіації під час виконання вправ на переклад.

Селективне аудіювання передбачає фокусування на фактичній інформації, яка необхідна для подальшого виконання поставленого завдання, і на диференціації нерелевантного змісту. До фактичної інформації зазвичай відносяться: числа та числові зв'язки; букви, звуки, скорочення, правопис; напрямки та просторові відносини; часові параметри та часова послідовність; дати та хронологічний порядок; вимірювання та грошові одиниці; пропорція, порівняння та контраст; фіксація фактів [39, с. 187].

При аудіальному сприйнятті повідомлення тривалістю більше хвилини необхідно залучення мікронавички нотування, демонструє свою високу ефективність [39, с. 188].

Інтерактивне аудіювання відбувається під час спільної комунікативної взаємодії (*collaborative conversation*). Комунікативна взаємодія, в якій учні спілкуються безпосередньо між собою або ж носіями англійської мови, визначається як обов'язковий компонент

розвитку аудіальних навичок та засвоєння іноземної мови. До переваг інтерактивного аудіювання відносять – високу інформативну насиченість повідомлення, що спонукає учнів до формулювання ідей та власних точок зору англійською мовою, а також ініціює ведення «переговорів» між комунікантами з метою уточнення не зрозумілих фрагментів повідомлення. Слухач відіграє провідну роль у процесі інтерактивного аудіювання сприймаючи інформацію, надаючи зворотний зв'язок, ставлячи питання і у такий спосіб підтримуючи комунікацію.

Екстенсивне аудіювання передбачає сприйняття іншомовної інформації на слух протягом декількох хвилин у мовному середовищі з метою зрозуміти та запам'ятати зміст у довготривалій перспективі [39, с. 194].

Дослідники К. Блок та Дж. Даффі розробили рекомендації щодо удосконалення стратегій сприйняття:

- 1) прогнозування (заздалегідь підготуйте матеріал, який пов'язаний з попереднім вивченим матеріалом);
- 2) моніторинг (використовуйте як можна більше стратегій розуміння, складіть план того, як продовжувати, якщо виникнуть труднощі при сприйнятті інформації);
- 3) формулювання питань (зупиніть запис, щоб переслухати, зробіть інвентаризацію інформацію, яка є зрозумілою, і тої, що незрозуміла);
- 4) візуалізація (створіть образні схеми та зображення, які допоможуть візуалізувати історію викладу);
- 5) повторний перегляд (перегляньте незрозумілі частини, продовжуйте обдумувати зміст переглянутого, після перегляду);
- 6) зробіть висновок (поєднуйте отримані ідеї з енциклопедичними знаннями, розвивайте лінгвістичну здогадку);

- 7) виокреміть основні ідеї (зробіть паузу у перегляді, щоб узагальнити інформацію, спробуйте зосередитись на основних елементах повідомлення, що транслюється);
- 8) оцініть (сформулюйте свою думку стосовно переглянутого матеріалу; оцініть власні емоційні реакції на комунікативне повідомлення);
- 9) синтезуйте (синтезуйте всю інформацію, яку ви отримали від змістової частини повідомлення, прагматичні знання, дискурсивні маркери);
- 10) співпрацюйте (за можливості запитайте інших, про зміст почутого, порівняйте висловлені думки) [20, с. 18-32].

Респонсивне аудіювання – це такий тип аудіювальної практики, у якій відповідь слухача поставлена за мету всієї діяльності. З позиції респонсивної аудіальної діяльності відповідь слухача є радше «афективною», що виражає ставлення або точку зору, а не просто інформативною.

Автономне аудіювання спрямоване на самостійне сприйняття відеоматеріалу, який учні обирають самостійно, шукають зворотного зв'язку щодо повноти та правильності розуміння, надають результати виконаних завдань у формі, яку самі обрали, і самостійно контролюють власні успіхи та досягнення. Усе вищезазначене можна систематизувати у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Тип аудитивного сприйняття	Фокус навчання	Фокус діяльності
інтенсивний	Фокус уваги на фонологічній, лексичній та синтаксичній компоненті повідомлення.	Учень приділяє увагу лінгвістичній презентації повідомлення. Вчитель надає зворотній зв'язок стосовно точності виконання завдання.
селективний	Фокус уваги на головних ідеях	Учень намагається виокремити ключову

	повідомлення з метою виконання запропонованих завдань.	інформацію, відтворити або використати під час виконання завдань. Роль вчитель бере участь у виконанні завдань і надає зворотній зв'язок за результатами роботи.
інтерактивний	Фокус уваги на особистості слухача; уточнення значення або форми комунікативного повідомлення.	Учень здійснює вербальну комунікативну взаємодію з іншими, виконує спільні завдання, для виявлення інформації або узгодження рішення. Вчитель надає зворотній зв'язок стосовно форми та результату взаємодії.
екстенсивний	Фокус уваги на тривалому сприйнятті інформації; обробка великого об'єму інформації.	Учень сприймає на слух значно довші комунікативні повідомлення і виконує завдання спрямовані на перевірку змістового наповнення почутої інформації. Вчитель надає детальний інструктаж щодо використання певних стратегій сприйняття, а за результатами виконаних завдань учні отримують зворотній зв'язок від учителя.
респонсивний	Фокус уваги на реакцію слухача на отриману інформацію.	Учень шукає можливості відповісти і передати власні думки та ідеї. Учитель спонукає учнів на швидку відповідь.
автономний	Фокус уваги на самостійному керуванні учнів власними мовними досягненнями.	Учень обирає власні фрагменти для сприйняття на слух та завдання для виконання, контролює власний прогрес; вирішує самостійно стосовно

		моделі взаємодії з іншими. Вчитель надає загальний висновок про навчальну діяльність учня.
--	--	--

Збалансований підхід до навчання аудіюванню мав би включати всі шість типів з пріоритетом навчання для тих типів, які пропонують найбільше залучення учнів та відповідають цілям навчання та оцінювання.

Отже, мета аудіювання мета визначає, якими стратегіями буде послуговуватись слухач під час сприйняття повідомлення на слух. До таких стратегій належать відповідні стратегії пошуку конкретних роз'яснень, зауваження певних деталей, для сканування за задумом мовця.

Врахування особливостей кожного типу аудіювання та використання аудитивних стратегій полегшують сприйняття інформації та допомагають подоланню труднощів, що можуть виникнути у навчальній діяльності. Вважаємо за необхідно окремо окреслити коло труднощів, з якими зустрічаються учні під час процесу аудіювання. Існує цілий ряд чинників пов'язаних з розмовною мовою, що впливають на здатність учнів до розуміння матеріалів у процесі сприйняття іншомовних матеріалів на слух. Дослідник Д. Браун виділяє вісім категорій труднощів [21, с. 238-241]:

До першої категорії труднощів належить поділ розмовного мовлення на кластери. У писемній презентації мовлення речення кваліфікується як базова одиниця. В усній комунікації через обмеження фізичного об'єму пам'яті відбувається кластеризація (поділ) комунікативного повідомлення на менші групи слів.

Друга проблема, що виникає у процесі аудіювання, пов'язана з надмірністю усного мовлення. До надмірності мовлення відносять перефразування, повтори, уточнення та слова-вставки. Така надмірність

допомагає слухачеві опрацювати зміст повідомлення, оскільки виникає більше часу та надається додаткова інформація. За умови відсутності додаткового часу на опрацювання почутого, процес сприйняття інформації ускладнюється.

Третя складність виникає через сприйняття на слух та розуміння скорочень, якими рясніє усне мовлення. Природа скорочень може бути різною. Фонологічні, морфологічні, синтаксичні та прагматичні скорочення створюють значні труднощі для учнів при опрацюванні матеріалу.

Четверту категорію труднощів викликають змінні показники розмовного мовлення, а саме: заминки, що виникають внаслідок вагання чи сумнівів мовця, обірвані речення, паузи та виправлення. Учні мають навчитися концентруватись змістовій стороні повідомлення та не втрачати своєї продуктивності через відволікаючі фактори.

За своєю природою розмовна мова породжує труднощі п'ятої категорії. Учні зазвичай звикають до стандартизованого англійськомовного усного мовлення, що презентується у підручнику. Учні дивуються та зазнають труднощів сприйняття та потрактування, коли зустрічаються в розмовній мові з такими мовними явищами як сленг, ідіоматичні вирази та культурні знання, які знайомі носіям мови, а не широкому загалу.

До шостого категорії труднощів належить швидкість мовлення. Усталеним стереотипом є твердження, що носії мови говорять дуже швидко. Хоча, кількість та тривалість пауз, які робить мовець, відіграють більш важливу роль, ніж власне швидкість мовлення.

Просодичні особливості англійської мови – наголос, інтонація та ритм, є дуже важливими для породження усного мовлення, хоча й обумовлюють сьому категорію чинників, що ускладнюють процес аудіювання. Англійська є тонічною мовою, що характеризується ритмом, коли наголошені склади зустрічаються з приблизно однаковим

інтервалом незалежно від кількості ненаголошених складів між ними [24]. Інтонаційні моделі є визначальними при інтерпретації питальних або стверджувальних речень, емпатичного, саркастичного, образливого чи схвального висловлювання.

Власне комунікативна взаємодія створює труднощі восьмої категорії. Під час комунікативної взаємодії активуються навички сприйняття інформації та навичка реагування або формулювання відповіді. Комунікативна взаємодія є середовищем, у якому комуніканти домовляються, дають зворотній зв'язок, просять пояснити незрозумілі моменти, підтримують тему обговорення, почергово виконують комунікативні ходи [3, с. 7]. Набути аудитивних навичок означає не лише навчитися слухати та розуміти почуте, а й брати активну участь у комунікації, давати реакцію у відповідь.

Коли учням бракує лінгвістичних знань у процесі аудіювання і це викликає певні труднощі, вони намагаються компенсувати цей брак знань шляхом використання будь-якої іншої доступної інформації, включаючи візуальну, загальні базові знання або здоровий глузд. У такій ситуації у нагоді стають відеоматеріали, які полегшують процес сприйняття і знімають фактор стресу, оскільки візуальна інформація у відео допомагає учням краще зрозуміти зміст.

2.2. Система вправ для навчання аудіювання з використанням відеоматеріалів

Аудіювання – це процес, який дозволяє слухачеві зрозуміти певне повідомлення, визначити смислові частини, що містяться у повідомленні, а також дозволяє слухачеві бути активним учасником іншомовної комунікації. З цієї причини важливо враховувати характеристики словесного спілкування, встановлені суспільством, яке його оточує. Тому на часі є нагальною потребою впроваджувати

навчальну діяльність, яка дозволяє учням бути активними слухачами [9, с. 78].

Відеоматеріали відіграють сприятливу роль у засвоєнні англійської мови. Відеоматеріали допомагають підвищувати рівень володіння англійською мовою за допомогою різних компонентів, які містить повсякденний дискурс.

Автентична мова характеризується паузацією (яка може бути викликана невпевненістю, ваганням мовця або спробою пригадати інформацію), перефразуванням та різноманітними акцентами мовців, як є характерними рисами повсякденного спілкування [4, с. 24]. Таким чином, відсутня необхідність змінювати або спрощувати мову відеоматеріалів, щоб полегшити її сприйняття учнями. Крім того, відеоматеріали, що використовуються для тренування аудіальної навички, демонструють реальні ситуації спілкування, інтонаційні моделі та реальну вимову, що дозволяє учням поринути у реальний контекст і відчувати мотивацію до подальшого вдосконалення.

Загалом вправи для навчання аудіювання поділяють на два класи. До першого належать вправи для формування мовленнєвих навичок аудіювання, а саме фонетичних, лексичних та граматичних, до другого – вправи для розвитку вмінь аудіювання [8, с. 132]. Перший клас вправ представляють некомунікативні та умовно-комунікативні рецептивні завдання, спрямовані на сприйняття, впізнавання та розрізнення звуку, певної лексичної одиниці або ж граматичної структури (некомунікативні вправи) [7, с. 90]; на аудіювання повідомлень або розпоряджень на рівні фразової єдності з метою розвитку ймовірного прогнозування, уваги та аудитивної пам'яті, механізму осмислення шляхом розуміння різних категорій смислової інформації (умовно-комунікативні вправи).

Вправи другого класу визначаються як умовно-комунікативні та комунікативні. Умовно-комунікативні вправи спрямовані на аудіювання повідомлень на понадфразовому рівні, комунікативні ж спрямовані на

аудіювання текстів з метою отримання інформації [там само, с. 134]. Комунікативні вправи передбачають керовану мовленнєву діяльність учнів. Під час виконання комунікативних вправ учні навчаються передбачати зміст запропонованого повідомлення, виділяти головні та/або другорядні факти/деталі, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, брати до уваги поведінкову та особистісну характеристику героїв спілкування, простежувати логічну та темпоральну послідовність події та відтворювати її при передачі змісту прослуханого.

Використання відеоконтенту у навчальному класі дозволяє учням отримати доступ до додаткової інформації під час прослуховування, оскільки учні можуть одночасно слухати і бачити, що відбувається на екрані. Невербальна поведінка або паралінгвістичні особливості розмовного тексту тепер доступні для учнів порівняно з аудіоматеріалами, тому учні можуть розвивати свої навички аудіювання у більш насиченому мовному контексті [1]. Багато тих, хто вивчає мову, дивляться фільми поза навчальним часом, але мало хто з них розглядає це як можливість розвинути свої навички аудіювання. Отже, перегляд відеоматеріалів є можливістю для учнів розширити свої знання англійської мови поза навчальним середовищем [6, с. 30].

Більш того, той факт, що аудіовізуальні матеріали забезпечують студентів зрозумілою презентацією вимови, яку, відповідно, практикують учні шляхом багаторазового повторення слів, які вони ідентифікують у відео. За допомогою відео учні набувають більш вільного володіння навичками усного мовлення, оскільки вони намагаються вимовити прослухані слова. Таким чином, відео допомагають учням покращити свою вимову, оскільки вони слугують моделями різних мовних компонентів.

Щоб залучити учнів до роботи з певним відеофрагментом необхідно організувати навчальну діяльність у три етапи [15, с. 183-184], які узагальнено можна представити у такий спосіб:

1. **Переддемонстраційний етап (Pre-viewing)**. На цьому етапі завданням вчителя є мотивування учнів до активної участі у навчальному процесі. Етап підготовки до перегляду відеоматеріалу спрямовано на зняття ймовірних лексичних та/або граматичних труднощів при сприйнятті аудіовізуального наповнення пропонованого повідомлення та підготовка до успішного виконання подальших практичних завдань [2, с. 2]. Саме на цьому етапі вчитель інформує учнів з теми відеоматеріалу, інформація надається узагальнено, з метою активувати інтерес учнівської аудиторії до перегляду.

Перед початком роботи над відеоматеріалами вчитель записує на дошці тему, якій вони присвячені. Вчитель активізує знання учнів з означеної теми шляхом опитування та на дошці записує також нові слова, що потребують семантизації, оскільки не знання їх значення унеможлиблює розуміння повного змісту переглянутого матеріалу. Використання наочних засобів навчання таких як схеми, фотографії або ілюстрації спонукають учнів до кращого розуміння змісту навчального відео й у такий спосіб підвищують ефективність навчального процесу.

2. **Демонстраційний етап (While-viewing)**. На цьому етапі учням пропонується уважно переглянути та прослухати весь відеозапис та записати ключові слова. Наступним, вчитель пропонує учням до виконання вправи за змістом переглянутого матеріалу. Для успішного виконання вправи учні за потреби можуть вдруге переглянути відеоматеріал.

Характерними для цього етапу є вправи спрямовані на:

- інформаційний пошук (вправи на пошук інформації (відповідь на запитання), на відновлення текстового фрагменту з пропущеною інформацією в ньому, лексико-граматичні вправи, вибір правильної відповіді з-поміж декількох запропонованих);

- складання схематичного плану переглянутого відеофільму з метою його подальшого використання на післядемонстраційному етапі;

- робота з окремими фрагментами відеофільму передбачає підбір заголовку одному або декільком епізодам, прогнозування подальшого перебігу подій, переказ частини запропонованого відеофрагменту, інтерпретація смислового змісту запропонованого епізоду, послуговуючись мімікою та жестами персонажів.

3. ***Післядемонстраційний етап (Post-viewing)*** спрямований на розвиток усного та писемного мовлення з урахуванням вихідної ситуації відеофільму. На цьому етапі учні після виконання вправ отримують зворотній зв'язок, при цьому для коригування недоліків, учні можуть співпрацювати один з одним з метою обговорення змісту відеозапису та висловлення власної точки зору з теми відео. Наприкінці, завдання перевіряються разом із вчителем. На завершальному етапі вчитель може запропонувати учням дискусію з теми переглянутого фільму. Факультативно за інструкціями вчителя можуть підготувати огляд журнальних або навіть наукових статей за темою відеофільму, провести дослідницьку роботу у пошуках додаткової інформації з теми обговорення.

За результатами кваліфікаційного дослідження було розроблено комплекс вправ на основі ютуб-відео «How the food you eat affects your brain» (тривалість: 4:52) [31], яке за своєю тематикою відповідає програмі профільних класів за темою «Харчування» [11, с.22, 43].

Завдання переддемонстраційного етапу готують учнів до сприйняття відеозапису і, відповідно, спрямовані на активізацію фонових знань учнів, на висловлення власної точки зору із запропонованої теми. З цією метою вводяться експозиційні вправи, які допомагають учням пригадати релевантну інформацію та використати відповідну лексику, яка буде презентована у відеофільмі, наприклад:

- 1) *What is junk food? How does it influence your body?*
- 2) *What are the habits of healthy eating?*

Вправи на прогнозування змісту відео, що базуються на поданому тематичному списку слів, допомагають занурити учнівську аудиторію у тему, що вивчається.

3) *There is a list of the words used in the video. Try to guess the topic the video is about. (mood, sleep, activeness, weight, diets, fats, omegas 3 and 6, antioxidants)*

Нову лексику пропонуємо ввести за допомогою вправи на встановлення відповідності між словом і його визначення.

Match the words (1 – 8) with their definitions (a–h):

1. lipid	a) behaviour that shows no interest or energy and shows that someone is unwilling to take action, especially over something important
2. apathy	b) getting or likely to get worse as time passes
3. degenerative	c) any substance that plants or animals need in order to live and grow
4. nutrient	d) a substance such as a fat, oil, or wax that dissolves in alcohol but not in water and is an important part of living cells
5. neuron	e) a type of sugar that is found in plants, especially fruit, and supplies an important part of the energy that animals need
6. glucose	f) any of the chemical substances found in plants and animals that combine to make protein (= a substance necessary for the body to grow)
7. amino acid	g) the ability to think quickly and to notice things
8. alertness	h) a nerve cell that carries information between the brain and other parts of the body

(Keys: 1d, 2a, 3b, 4c, 5h, 6e, 7f, 8g).

Прикладами умовно-мовленнєвих вправ, що спрямовані на акумулювання лексики за визначеною темою, є наступні:

1) *Name as many words as you can which are associated with healthy eating. Draw a mind map.*

2) *Think of words concerning healthy eating and make up word categories with them. Firstly, write objects, substances or liquids, i.e. nouns, then make a group of actions that help us keep fit and healthy (verbs), the third group should contain adjectives characterizing nouns and the fourth group is for adverbs to speak about verbs.*

Вправи демонстраційного етапу мають на меті визначення загального змісту переглянутого відеоматеріалу, виокремлення конкретної інформації та формулювання висновків за результатами перегляду. Під час перегляду відеозапису учням можна запропонувати вправу на визначення відповідності тверджень змісту переглянутого або завдання з пропущеною фактуальною інформацією. До прикладу було розроблено два види вправ за змістом відеофільму «How the food you eat affects your brain».

1) *Decide whether the statements are true or false. Correct false statements.*

a) *Each component of the brain does not have any distinct impact on functioning, development, mood and energy.*

b) *So eating omega-rich foods, like nuts, seeds, and fatty fish is crucial to the creation and maintenance of cell membranes.*

c) *Like the other organs in our bodies, our brains also benefit from a steady supply of micronutrients.*

d) *Meanwhile, proteins and amino acids, the building block nutrients of growth and development, compromise our brain health.*

e) *While the human brain only makes up about 20% of our body weight, it uses up to 2% percent of our energy resources.*

2) *Complete the given sentences:*

a) *Most of the weight your dehydrated brain would come from _____, also known as lipids.*

b) *Of the fats in your brain, the superstars are _____.*

c) *Amino acids – the chemical messengers that carry signals between neurons, affecting things like mood, sleep, _____*

d) *. And without powerful micronutrients our brains would be susceptible to _____.*

e) *_____ shoots down and with it, our attention span and mood.*

f) *For sustained brain power, opting for a varied diet of _____ is critical.*

Комплекс вправ післядемонстраційного етапу розвиває комунікативні уміння говоріння та письма з вживанням активного словника за темою переглянутого відеофрагмент. До таких завдань відносимо вправи, які спрямовані на використання отриманої інформації із залученням нової лексики. Запропонований перелік питань спонукає учнів до активації фонових та використання набутих знань для формулювання коректної відповіді. Під час підготовки відповідей доцільним є використання матеріалів попередніх етапів.

1) *After watching the video, think of an answer to the following questions:*

a) *What are the constituents of brain matter?*

b) *What prevents preventing degenerative brain conditions?*

c) *What substances may compromise brain health?*

d) *What factors destroy brain cells?*

e) *What is the signal of nutrient deficiency?*

З метою вдосконалення письмового мовлення вчитель може запропонувати учням уявити себе нутріціологом та написати список рекомендацій щодо здорового харчування, яке позитивно впливає на роботу мозку людини, (*You are a nutritionist. Make a list of recommendations concerning healthy eating habits improving your brain activity.*) або лист другу із застереженням проти вживання шкідливої для мозку та нервової системи людини їжі (*Write a letter to your friend.*

Explain the tight interconnection between food we eat and the way we feel. Give a list of products that have a bad influence on brain activity).

Використання автентичних відеоматеріалів надає широкі можливості для підвищення рівня вмотивованості та зацікавленості учнів у вивченні англійської мови, у розвитку фонетичних, лексичних та граматичних навичок, удосконаленню рецептивних видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання) та продуктивних (говоріння, письмо), й у такий спосіб покращує рівень індивідуальних досягнень учнів та ефективність навчального процесу загалом. Перегляд відеофільмів допомагає розвивати в учнів комунікативні здібності, сприяє збільшенню лексичного запасу і формує соціокультурну компетенцію.

ВИСНОВКИ

Аудіювання є складним видом мовленнєвої діяльності, оскільки передбачає процес сприйняття та розуміння комунікативного повідомлення, що включає розуміння фонетичних особливостей (акцент, індивідуальні особливості вимови), граматичних правил та лексичного складу відео повідомлення. Процес аудитивного сприйняття інформації передбачає інтеграцію складових навичок: розрізнення звуків, розпізнавання слів, виявлення наголошених слів та словосполучень, поєднання мовних сигналів з паравербальними сигналами (інтонація та наголос) та невербальними сигналами (жест та релевантні складові комунікативної ситуації) з метою розуміння змістової компоненти відеоповідомлення. Конструювання змістової компоненти повідомлення видається можливим при інтеграції різних типів знання, до яких належать власне мовні знання, енциклопедичні, прагматичні та дискурсивні.

До стратегії удосконалення процесу аудіювання відносимо прогнозування, моніторинг, візуалізація, повторний перегляд, формулювання висновків, виокремлення ключових ідей, синтез лінгвістичних та екстралінгвістичних знань, співпраця з іншими при обговоренні отриманої інформації з відоефрагменту.

Використання автентичних матеріалів у навчальній діяльності дозволяє використовувати мультисенсорні елементи, які демонструють високий рівень інформативної насиченості та водночас полегшують розуміння, заохочує до активної взаємодії між вчителем та учнями та між учнями, дозволяє учням сформувані свої стратегії самонавчання та впевненість у собі, сприяє мотивації учнів до вивчення англійської мови, збільшує об'єм пам'яті для запам'ятовування змістової інформації, підвищує рівень потенції до розуміння, виховує творчі здібності,

стимулює продукування ідей та сприяє глибшому рівню пізнання у початковій діяльності.

Під автентичними відеоматеріалами розуміємо будь-який відеопродукт, створений носіями англійської мови, який знайшов застосування в навчальному процесі з метою реалізації певних навчальних цілей у рідній комунікативного підходу до навчання англійської мови у неформальному середовищі. До структурно-змістового наповнення автентичного відео контенту висуваються обмеження та вимоги стосовно його тривалості (бажано до трьох хвилин, проте відеофрагмент може бути довшим, якщо це відповідає навчальним цілям); контексту або мовного наповнення (відео має демонструвати вживання сучасної англійської мови в умовах повсякденного спілкування); візуального ряду, який має стосуватись безпосередньо теми або мети демонстрації відео на уроці, а також кількості дійових осіб.

Робота з автентичними відеоматеріалами передбачає три основні етапи. Метою переддемонстраційного етапу є мотивація учнів, зняття можливих мовних складнощів при сприйнятті матеріалу і підготовка до успішного виконання наступних завдань. Демонстраційний етап передбачає відтворення відеофрагменту та виконання практичних завдань спрямованих на інформаційних пошук, прогнозування структурування та інтерпретацію отриманої змістової інформації, що в результаті позитивно впливає на розвиток комунікативної та соціокультурної компетентності учнів. Практичні завдання післядемонстраційного етапу передбачають розвиток комунікативних навичок учнів з урахуванням вихідної ситуації відеоресурсу. Для цього етапу характерним є розвиток та удосконалення продуктивних видів мовленнєвої діяльності – говоріння та письма. Для завершального етапу бажаними є творчі види завдань, як-от, за рекомендаціями вчителя підготувати огляд журнальних або наукових статей за темою

відеофільму, провести дослідницьку роботу у пошуках додаткової інформації з теми обговорення.

Запропонований комплекс вправ, призначений для удосконалення аудитивних навичок, має практичну цінність при застосуванні на уроках з англійської мови у профільних класах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базиченко В.В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках іноземної мови. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-vikoristannya-informaciyno-komunikaciynih-tehnologiy-na-urokah-inozemno-movi-176113.html> (дата звернення 15.09.2020)
2. Батюта Т.В. Особливості використання відеоматеріалів у процесі формування навичок говоріння у студентів немовних спеціальностей. *Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов»*. 2016. С. 1-3.
3. Березовська О.В. Розвиток навичок аудіювання на заняттях з іноземної мови. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/20667/1/Listening%20skills%20development.pdf> (дата звернення 20.09.2020)
4. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. №2 (70). 2012. С. 19-30.
5. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам: пособие для учителя. 2-е изд., перераб. и доп. М.: АРКТИ, 2003. 192 с.
6. Головка І. О., Гребенюк В.О. Врахування психологічних явищ під час навчання аудіювання іноземної мови. URL: <https://core.ac.uk/download/84824828.pdf> (дата звернення 01.10.2020)
7. Мазниченко В.М. Особливості навчання аудіювання. *Вісник Національного університету оборони України*. №2 (33). 2013. С. 89-94.

8. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / С.Ю. Ніколаєва та ін. Вид. 2-е, випр. і перероб. К. : Ленвіт, 2002. 328 с.
9. Мороз Л.В., Василькевич С.С. Аудіювання та його роль у формуванні комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей. *Young Scientist*. № 3.2 (55.2). March, 2018. С. 77-80.
10. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5 – 9 класи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/programi-inozemni-movi-5-9-12.06.2017.pdf> (дата звернення 15.09.2020)
11. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf> (дата звернення 15.09.2020)
12. Онищенко А. Використання відеоматеріалів під час навчання англійської мови. *Магістерські студії. Альманах*. Вип. 21. 2021. Херсон. ХДУ, 2021. С. 86-85.
13. Попова М.А. Видеоматериалы как средство формирования социолингвистической компетенции при обучении иностранным языкам. URL: <http://io.nios.ru/articles2/105/98/videomaterialy-kak-sredstvo-formirovaniya-sociolingvisticheskoy-kompetencii-pri> (дата звернення 15.09.2020)
14. Писаренко В.И. Видеоматериалы как средство обучения иностранным языкам. *Известия ТРТУ*. С. 274-279.
15. Стогній І.В., Никонорова Л.І. Формування навичок аудіювання у студентів вищих навчальних закладів. *Науковий вісник*

Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2018
№ 33. Т. 2. С. 183-186.

16. Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. *Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник*. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
17. Щепилова А.В. *Коммуникативно-когнитивный подход к обучению французскому языку как второму иностранному: теорет.основы*. М. 2003. 486 с.
18. Ardiansyah L.D. *Using Videos In The Teaching Of Listening*. JIME, Vol. 4. No. 1. April 2018. pp. 290-304.
19. Berk, R. A. *Multimedia teaching with video clips: TV, movies, YouTube, and mtvU in the college classroom*. *International Journal of Technology in Teaching and Learning*. No. 5(1). 2009. p. 1-21.
20. Block C., Parris, S. *Comprehension instruction: research-based best practices*, 2nd edn. New York: Guilford Press. 2008. 418 p.
21. Brown, D. *Teaching by Principles*. New Jersey: Prentice Hall. 1994. P. 238-241.
22. Buck, Gary. *Assessing Listening*. UK: Cambridge University Press. 2001.
23. Cahyaningrum D. *The Effectiveness of Using Video in Teaching Listening of Oral Narrative Text. An Experimental Study*. Thesis. Surakarta. 2010. 112 p.
24. Collins Dictionary Online. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/stress-timed>
(дата звернення 15.10.2020)
25. Flowerdew J., Miller L. *Second language listening: theory and practice*. Cambridge: Cambridge University Press. 2005. 238 p.
26. Gardner D., Miller L. *Establishing Self-Access: From Theory to Practice*. Cambridge: Cambridge University Press. 1999. 280 p.

27. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. 3rd edition. Longman, 2001. 384 p.
28. Hasbullah G. Teaching Listening through Video for the Eighth Grade Students of SMP Negeri 26 OKU. *Journal of English and Education*. Vol. 3. No. 2. December, 2009. Pp. 55-82.
29. Hedge T. Teaching and Learning in the language classroom. Oxford: Oxford University Publishing. 2008. P. 227-258.
30. Hninyu Mon Teaching Listening Skill Using Video Technology in Language. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Teaching%20Listening%20Skill%20Using%20Video%20Technology%20in%20Language%20Classrooms%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Teaching%20Listening%20Skill%20Using%20Video%20Technology%20in%20Language%20Classrooms%20(1).pdf) (дата звернення 20.09.2020)
31. How the food you eat affects your brain. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xyQY8a-ng6g&t=50s> (дата звернення 15.09.2020)
32. In-Service Teacher Professional Development: Програма післядипломної педагогічної освіти вчителів іноземних мов / за ред. О.Я Коваленко, О.П. Шаленка. Британська Рада в Україні, К.: Вид-во ТОВ «ХІК», 2012. 400 с.
33. Krashen D. S. Principles and Practice in Second Language Acquisition. Pergamon Press Inc. 1989. 209 p. URL: http://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf (дата звернення 12.10.2020)
34. Mishan F. Designing authenticity into language learning materials. Intellect Books. 2005. 346 p.
35. Mukhamadiarova A., Merkish N., Kulkova M. The advantages of using multimedia cultural and linguistic environment in the process of teaching foreign languages. *Revista Publicando*, 5No 16. (1). 2018. Pp. 332-339. URL: https://revistapublicando.org/revista/index.php/crv/article/view/1504/pdf_1105 (дата звернення 15.09.2020)

36. Richards J., Schmidt R. Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics. Harlow, England: Longman Group Limited. 2010. 657 p.
37. Rismawati R. Teaching Listening By Using Authentic Videos. *English Educational Journal*. Vol. 8. No. 2 (2017). pp. 222-233. URL: <http://jurnal.unsyiah.ac.id/EEJ/article/view/7230/5942> (дата звернення 15.09.2020)
38. Rost M. Introducing Listening. London: Penguin Group. 1994. 342 p.
39. Rost M. Teaching and researching listening. London, UK: Longman. 2011. 425 p.
40. The Role of Technology in Teaching Listening. *Monografie obsahuje prispievky ucastniku osmeho rocniku mezinarodni vedecko-odborne konferencie Trendy ve vzdelavani. Informacni Technologie a Technicke Vzdelavani*. Agentura gevak s.r.o. Olomouc 2011. P. 78-83.
41. Ur P. Teaching Listening Comprehension. Cambridge. 1992. 174 p.
42. Vandergrift L., Goh Ch. Teaching and Learning Second Language Listening: metacognition in action. Routledge. 2012. 331p.